

ОКУПАЦІЙНА ПОЛІТИКА В ГАЛИЧИНІ ТА НА БУКОВИНІ В РОКИ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Початок ХХ ст. став часом надзвичайного загострення суперечностей між розвиненими країнами світу. Кризові явища набули найбільшого розвитку в Європі. Утворення двох військових блоків – Троїстого (згодом Четверного) союзу й Антанти – знаменувало глобальне протистояння країн, кожна з яких мала власні геостратегічні інтереси й прагнула досягти їх дипломатичними та військово-політичними засобами.

Україна опинилася в епіцентрі подій, пов'язаних з Першою світовою війною, внаслідок того, що займала вигідне географічне положення і мала значний військово-економічний потенціал і людські ресурси.

Напередодні Першої світової війни абсолютна більшість українських земель перебувала у складі Російської й Австро-Угорської імперій. У планах обох держав було розширення підлеглих територій, передусім за рахунок українських земель.

Росія планувала приєднати Східну Галичину, Північну Буковину та «Карпатську Русь» (Закарпаття). Російський уряд вважав, що має моральне право і навіть зобов'язання перед слов'янськими народами захищати їхні інтереси. Проте дипломатична риторика панславізму приховувала загарбницькі цілі. Насправді ж під гаслом об'єднання «єдинокровних братів-русинів» планувалося відсунути кордони Російської імперії до карпатських перевалів [2, с. 6].

Кожна держава мала намір реалізувати свої плани з допомогою військової сили зайняти території окуповані державою-противником раніше.

Стосовно політики щодо українського населення, то вона мало чим відрізнялася – Російський уряд, скориставшись уведенням воєнного стану на територіях, що перебували під контролем російської армії, заборонив газети і журнали, що виходили українською мовою, закрив усі українські видавництва, заборонив діяльність «Просвіт» та інших суспільних, культосвітніх українських організацій. Були репресовані багато активних учасників українського національного руху, у тому числі й Михайло Грушевський.

На окупованій російськими військами території Західної України в 1914 року було створене Галицько-Буковинське генерал-губернаторство на чолі з чорносотенцем графом Г. Бобринським. Генерал-губернаторство було поділено на чотири губернії – Львівську, Перемишльську, Тернопільську і Чернівецьку. У жовтні 1914 р. при генерал-губернаторстві, яке послідовно проводило політику репресій стосовно українців, почав діяти жандармський відділ, що переслідував українських громадських діячів, закривалися українські видання. Особливо жорстоких репресій зазнала греко-католицька церква: був арештований і висланий до Курська,

а потім до Суздаль митрополит А. Шептицький. Цю шовіністичну політику російського самодержавства підтримували лідери західноукраїнських москвофілів [2, с. 18].

В свою чергу Австро-угорська влада також ввела жорстокий окупаційний режим на українських землях. У «своїх» українцях вони бачили ворогів імперії, оскільки вони прагнули до об'єднання з більшою частиною свого народу, який перебував під владою Росії. За найменшою підозрою в русофільстві українців арештовували, висилали, а то й піддавали смертній карі. Тисячі людей було заарештовано і відправлено до спеціальних таборів до Австрії, де їх без суду і слідства роками тримали в жахливих умовах. Найжорстокішим був режим у таборі Талергоф у Штірії, де лише від тифу померло більше 1000 чоловік. За далеко не повними даними, 36 тисяч цивільних українців було розстріляно і повішено і стільки ж українських в'язнів загинуло в австрійських концентраційних таборах [1, с. 17].

«Українське питання» в подальшому розглядалося багатьма дослідниками і всебічно висвітлене в їх працях. Розглядають ідею перетворення українських земель на німецьку колонію. Австрійські ідеї «Серединної Європи» (нім. «Mitteleuropa») розглянув С. Троян, виокремивши, зокрема, серед їхніх творців представників німецьких національних прагнень та прихильників католицько-консервативних ідей, які сприймали ці думки як результат «католицького культурного руху» та «визначну державну місію Австрії» [5, с. 14].

У новітніх дослідженнях австрійської політики стосовно українського питання даного періоду переконливо показано намагання віденського уряду активізувати український національний рух напередодні війни в австрофільському напрямі. С. Попик, зокрема, зазначає, що «епоха Штюрґка» була сприятливою як для цього, так і для справи реалізації ідеї коронного краю, але під тиском німецької влади щодо вирішення польського питання унеможливили створення української автономії [4, с. 53].

Вітчизняні історики більш одностайні щодо планів і мотивації дій російського уряду стосовно українських земель у Першій світовій війні. Успішний розвиток українського національного руху в Галичині та Буковині, поширення громадсько-політичних зв'язків із Наддніпрянщиною дедалі виразніше перетворювалися на серйозну загрозу для імперських інтересів Росії. Тож знищення бази українського відродження в Галичині, на думку сучасних дослідників, було однією з основних причин вступу цієї країни у війну.

Українське питання, унаслідок зацікавлення ним європейських урядів, стало, як вважає М. Литвин, «об'єктом міжнародної політики». У працях сучасних вітчизняних істориків, котрі займаються проблематикою Великої війни, постає ціла низка питань, які можна умовно звести до кількох дослідницьких напрямів: орієнтаційного, економічного, соціального, політичного, воєнного полону, зовнішньополітичного, історії легіону УСС та

перебігу бойових операцій, біженства і громадських організацій, російської окупації Галичини й Буковини, «культури війни» [3, с. 86].

Проблема окупаційної політики на українських землях залишається актуальною проблемою для дослідження, тому що залишилося багато білих плям і нерозкритих питань.

Отже, розглядаючи окупаційну політику Російської та Австрійської імперій в Галичині та на Буковині та порівнюючи її можна зробити висновок, що ці землі були у сфері інтересів цих могутніх держав. Перша світова війна послужила чудовим засобом для захоплення цих земель, а хід війни сам розставив все на свої місця, але не вирішив долі українців, а лише приніс нові випробування для національно-визвольного руху.

Список використаних джерел:

1. Андрусишин Б. Україна в роки першої світової війни. – С. 17–18.
2. Ботушанський В. Російські плани інкорпорації Буковини (1914–1916 рр.) // Наук, вісн. Чернівець. ун-ту: Зб. наук, праць. Вип. 229–230: Історія. Політичні науки. Міжнародні відносини. – Чернівці, 2004. – С. 27.
3. Литвин М. Український та польський істеблішменти у період «Великої війни» і національно-демократичних революцій (1914–1918) // Історіографічні дослідження в Україні. – Вип. 13: У 2 ч.: Україна – Польща: історія і сучасність: Зб. наук. праць і спогадів пам'яті П. Калениченка (1923–1983). – Ч. 1. – К., 2003. – С. 157.
4. Попик С. Українці в Австрії 1914–1918: Австрійська політика в українському питанні періоду Великої війни. – К.; Чернівці, 1999. – С. 107.
5. Троян С. Австрійські ідеї «Міттельєвропи» напередодні та під час першої світової війни: культурно-історичний вимір // Перша світова війна і слов'янські народи – К., 1998 – С. 12–17.